

No: 339 – Mahreç İşareti

KAHRAMANMARAŞ YEMENİSİ

Tescil Ettiren

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 19.09.2016 tarihinden itibaren korunmak üzere 10.04.2018 tarihinde tescil edilmiştir.

| | |
|--------------------------------|---|
| Tescil No | : 339 |
| Tescil Tarihi | : 10.04.2018 |
| Başvuru No | : C2016/078 |
| Başvuru Tarihi | : 19.09.2016 |
| Coğrafi İşaretin Adı | : Kahramanmaraş Yemenisi |
| Ürün Adı | : Yemeni |
| Coğrafi İşaretin Türü | : Mahreç İşareti |
| Tescil Ettiren | : Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi |
| Tescil Ettirenin Adresi | : Kahramanmaraş Belediyesi, İsmet Paşa, 46100 Dulkadiroğlu / KAHRAMANMARAŞ |
| Coğrafi Sınır | : Kahramanmaraş İli |
| Kullanım Biçimi | : Markalama |

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Kahramanmaraş Yemenisi farklı arazi şartlarında ve değişik iklim koşullarında sağlamlık ve rahatlığıyla yüzyıllardır insanların beğenisini kazanmış ve halen Kahramanmaraş'ta üretimi ve kullanımı mevcut olan bir tür hafif ayakkabı çeşididir.

Kahramanmaraş Yemenisi geleneksel yöntemlerle tamamen doğal ürünler kullanılarak üretilir. Yemeni üretiminde ayak üst kısmını oluşturan saya için dana derisi, sayanın kenarına çekilen biye (kıyı) için ince keçi derisi, taban astarı için ise üst kısımda koyun, alt kısımda ise camız veya manda derisi kullanılır. Taban astarı arasına killi toprak koyularak çirişle iki parça yapıştırılır. Yemeniler tamamen el dikişiyle pamuk iplik kullanılarak dikilir. Yürüme rahatlığı sağlamak amacıyla ökçesiz olarak üretilen Kahramanmaraş Yemenisinin ayak parmaklarını koruması için burun kısmı bir mahmuz şeklinde yukarı doğru kıvrık olur. Kulaklı ve kulaksız çeşitleri olan Kahramanmaraş Yemenisi kök boyalarla; ceviz kabuğundan elde edilen sarı, zeytin dalından ve yaprağından elde edilen yeşil, bitki köklerinden elde edilen mor ve kök boyadan elde edilen kırmızı boyar maddeyle renklendirilir. Siyah (tulum yemeni-kara yemeni) ve kırmızı (gül şeftali) rengi özeldir. Kırmızı (gül şeftali) renk Kahramanmaraş'ta çok bulunan, yöreye özgü ekşi (tetiri) ağacı ya da bitkisinin suyla ıslatılmasıyla elde edilir. Sağı solu bulunmayan iki yönlü kullanılabilen yemeninin şekli sadece Kahramanmaraş'a özgüdür.

Üretim Metodu:

Geleneksel yöntemlerle üretilen Kahramanmaraş Yemenilerinin üretiminde kullanılan derilerin temizlenmesinden başlayarak kullanım aşamasına kadar geçen süre boyunca yapılan işlemlerde tamamen doğal malzemeler kullanılır. Derinin üstündeki kılları dökmek için palamut ağacının yaprakları kullanılır. Ekşi (tetiri) ağacının yaprak ve dalları değirmende öğütülerek su dolu havuza boşaltılır. Deriler içine atılır. 15-30 gün suda bekletilir. Bu sürede derinin içindeki öz yumuşar. Sudan çıkarılan derinin yüz kısmı yün parçasıyla sıcak doğal yağlarla yağlanır.

Yemenilerin yapımında kök ve toprak boyalar kullanılır. Deri kuru iken boya kaynatılır sıvı hale getirilir. Ilık bir halde keçe ile derinin üzerine sürülen birinci kat kuruduktan sonra ikinci kat sürülür. Boyama işlemi bittikten sonra deri tekrar yıkanarak yemeni kesimi için hazır hale gelir.

Taban astarı ile taban derisini yapıştırmak için killi toprak ve ağaç kökünden elde edilen toz halindeki çiriş sulandırılarak kullanılır. Çiriş deriyi korumak, ayakta terleme ve kokuyu önlemek amacıyla kullanılır. Dikiş işleminde pamuk iplik kullanılır. Bu ipliklerin sudan etkilenecek çürümeye karşı dayanıklılıklarını sağlamak aynı zamanda yemeni dikişini kolaylaştırmak amacıyla bu iplikler bal mumu ile mumlanır. Yapılan bu işlem aynı zamanda ayakkabının kullanım süresini de etkiler. Dikim aşamasından sonra yemeniler ceviz kabuğundan elde edilen sarı, zeytin dalından ve yaprağından elde edilen yeşil, bitki köklerinden elde edilen mor ve kök boyadan elde edilen kırmızı boyar maddeyle renklendirilir. Bu renklendirme işlemi üçüncü kat ve son renklendirme işlemidir. Ustalardan elde edilen bilgilere göre boyar madde olarak deniz kumu da kullanılır. Yapılan yemenilerin yüzeyini parlatmada, renklerini koyulaştırmada ve ömrünü uzatmada zeytinyağı ve ayçiçek yağı kullanılır.

Geleneksel olarak yapılan yemeni toplam dört parçanın belirli aşamalarda bir araya getirilmesiyle oluşturulur. Bu dört parça dana derisinden ayak üst kısmını oluşturan saya, ince keçi derisinden sayanın kenarına çekilen (kıyı) ince biyedir. Koyun derisi üste koyulur ve camız veya manda derisi alta koyularak yapılan iki kat taban astarından oluşur. Yemeniler el dikişiyle üretilir. Önceden biye dikişi elde yapılırken kalınlık yapmaması için yeni yapılan ürünlerde bu dikiş makine ile çekilir. Yapılacak ürün özelliğine göre kesilen parçalar tersinden el dikişi yapılarak dikilir. Dönder ağacının yardımıyla dikiş tamamlanan yemeni yüzü çevrilerek ıslak bir şekilde ahşap kalıplara giydirilir ve kalıpta bir gün (24 saat) bekletilir.

Ürünleri kalıba yerleştirdikten sonra beyaz patiska içinde bohçalanan yemeni yanlarından muşta ile dövülür. Böylece deriye şekil verilir ve yemeninin kalıplanması sağlanır. Taban astarındaki ve burun kısmındaki fazla deriler kesim bıçağı ile dikkatli bir şekilde kesilerek çıkarılır. Kenar düzeltmelerinden sonra çarığa kalıp üzerinde tekrar şekil verilir. Tamamlanan yemeniler özelliklerine göre süslenir.

Yemenicilikte Kullanılan Araçlar:

Muşta: Dericilik, kunduracılık, ciltçilik gibi sanatlarda derileri üzerine vurarak inceltmeye, düzeltmeye ve atılan dikişi sağlamlaştırmaya, ek yerlerini ezmeye yarayan sert ağaç veya madenden yapılan alet.

Kesim Bıçağı: Eskiden derinin cinsine göre kullanılan boy boy keski bıçağı.

Masat: Bıçak bilemeye yarayan çubuk biçiminde çelik.

İğne: Dikiş dikmekte ve nakış işlemede kullanılan, bir tarafında iplik geçirilecek deliği bulunan, ucu sivri ince çelik alet.

Biz: İğne batırılması zor olan sert şeylerin dikilmesinde iğnenin geçebilmesi için delik açmaya yarayan ucu sivri ve ince demir alet.

Levger: Gürgen ya da palamut ağacından yapılan, 20-25 cm uzunluğunda, ucu sivri deriye kalıbın üzerinde şekil vermek, ütüleme ve parlatma yapmak için kullanılan araç.

Dönder Ağacı: Uzunca bir sopa ile tersinden dikilen ürünleri çevirmede kullanılan araç.

Gürgen veya Meşeden Ahşap Kalıplar: Yemeni ve çarıkların ıslatıldıktan sonra şekillenmesi amacıyla kullanılan kalıp.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Geleneksel yöntemler kullanılarak üretilen Kahramanmaraş Yemenisi Kahramanmaraş'a özgü ekşi ağacı, zeytin ağacı ve ceviz gibi bitkilerden elde edilen kök boyalarla renklendirilir. Kara ve gül şeftali gibi özel renkleri mevcuttur. Arka kısmı kulaklı veya kulaksız olarak yapılabilir. Sağı solu bulunmayıp iki yönlü kullanılan Kahramanmaraş Yemenisi tamamen doğal malzemeler kullanılarak üretilir.

Denetleme:

Denetim; Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Zabıta Dairesi Başkanlığından 1 üye, Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odasından 1 üye, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Karacasu Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu El Sanatları bölümünden 1 üye olmak üzere toplam 3 kişiden oluşacaktır.

Denetim yılda en az iki kez, tüketici şikâyetleri üzerine her zaman yapılacaktır. Denetleme sırasında;

- Yemeni yapımında ayak üst kısmı saya da dana derisinin kullanılıp kullanılmadığı,
- Sayanın kenarına çekilen ince biye (kıyı) için keçi derisinin kullanılıp kullanılmadığı,
- Taban astarı olarak koyun, camız ve manda derisinin kullanılıp kullanılmadığı,
- Taban astarını yapıştırma çiriş tozunun kullanılıp kullanılmadığı,
- Dikiş işleminde pamuk iplik kullanımı,
- Boyamanın kök boya ve toprak ile yapılıp yapılmadığı incelenecektir.

Denetim komisyonu, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Denetim komisyonu hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.